

Aslı Erdoğan (Turecko)

Aslı Erdoğan (\* 1967) je turecká spisovatelka a fejetonistka, ochránkyně lidských práv, někdejší politická vězenkyně, ale také částicová fyzik. Žije v Německu. Napsala osm knih, románů, novel a sbírek poetických próz a esejů, které byly přeloženy do více než dvaceti jazyků. V roce 2016 byla zatčena za spolupráci s pro-kurdskými novinami Özgür Gündem a strávila skoro pět měsíců ve vězení jako politická vězenkyně. Když jí vrátili zabavený pas, dostala pozvání na čtyřdenní cestu na literární akci do Berlína. Návrat už jí nebyl umožněn. Je nositelkou řady literárních a lidskoprávních cen, mezi jinými Mírové ceny Ericha Marii Remarquy a Ceny Nadace Knihovny Václava Havla. Její tvorba byla adaptována pro divadlo, klasický balet, rozhlas, krátký film a také pro operu. Mezi její nejocetovanější knihy patří sbírka povídek *Kamenný dům a další místa* (2010) a román *Město v šarlatovém šatě* (1998).

## O nekonečnu

(úryvek z knihy *V bezhlasi žití*, z tureckého originálu přeložil Petr Kučera)

### První vražda

Dávno, pradávno, za zlatého věku, jenž se nikdy nevrátí, v dobách, kdy nekonečno ještě nenaráželo o čas, existovalo světlo. A slovo. Srdce, z něž slovo vzešlo. Půda a podoba. Nic z toho však nestačilo na to, aby vzklíčil svět lidí. Bohové se naučili dělit. Byla spáchána první vražda, bratr zabil bratra. Krev se smíchala s vodou, světlo s výkřikem... Ještě nenarozený se na věky odloučil od umírajícího, slovo odtrhlo od srdce, podoba zapoměla tvář. Mezi smrt a život se jako rudá opona spustila krev... Proto zůstane náš život navždy neúplný, navždy nedokončený, den co den v nás bude nějaký bůh podřezávat krk jinému bohu a den co den budeme sami sebe znovu tvořit – ze sňatku krve a snů.

### Výkřik

Matka mi někdy dlouze hleděla do tváře. Náhle byly její oči dočista prázdné jako vyschlé koryto řeky. Život se z toho pohledu, který už nikomu nepatřil, nadobro vytratil... V takových časech jsem si vždycky vzpomněla na strach v jádru mého bytí. Potrat, který přede dveřmi podlehl strachu a utekl: Tohle bylo tajemství života, zázrak života, mého života. Jako bych četla svůj příběh od začátku do konce, v rákosí táhnoucím se podél řeky, v oblázcích. Zmazala jsem se jeho krví, převzala jsem výkřik jeho na kusy trhaného masa. Výkřik vzešlý z hlubin země, z prvního porodu. Výkřik přetrvávající v tichu rozkvetlých stromů, obilí ženoucího do klasů, v tichu života a slov. Až do doby, kdy narazí na prázdnotu nebe a roztříští se...

### Bytí

Byla jsem stvořena z kapek blyštících se tisíci světél, z krve kanoucí na zem, z hvězdného prachu rozptýleného po poušti, z melodie písně počátků nesoucí se prázdnotou... Jsem součtem všeho, co mi bylo i nebylo dáno, souhrnem toho, co jsem ztratila i co ztratím, sumou krve slov a mlčení... Jsem tím, co stokrát vyprávěný příběh tají a nedokáže vyprávět, trpělivostí símě zahrabaného v písku, dlouhým pohledem čekajícím na déšť v poušti, písní všech konců, jež od jednoho konce nicoty na druhý ne a ne nalézt vlastní melodii... A dodnes nikdo nespatřil mou tvář bez nikábu.

Kniha mrtvých\*

Srdce!

Srdce, kteréš zůstalo mi po matce! Dědictví všech věků! Nepodej svědectví v můj neprospěch, nezapři mě, nebuď mi nepřítelem! Nestůjme proti sobě. Neboť ty jsi jediným zachráncem mé duše, ty jediné držíš mé části pohromadě... Buď mi průvodcem, kráčeji přede mnou a veď mě k místu, k němuž jsme se všichni vypravili... Tam, kam jsme se vypravili na cestu za štěstím... Vymaž mé jméno z té hrozné slitiny zvané lidství. Nelži o mně. Vlastně stačí, když mě uslyšíš. To úplně stačí.

\* Můj vlastní překlad z egyptské *Knihy mrtvých*. (A.E.)

Všechny ženy města

Dnes v noci plakaly všechny ženy města. Tmavé brýle, dunivý smích, rtěnkou namalované úsměvy... Nic nezakryje stopy po slzách. Nezáleží na tom, zda byly prolity před pár vteřinami či před mnoha lety, a je jedno, s kterou podzemní řekou se smísily.

Většinou jsem pozorovala ženy za skly, hned co padl soumrak; jako by jim v hojném umělém světle prosvítaly žíly. Seděly vedle sebe nebo naproti sobě, dvě se občas naklonily hlavami jedna k druhé, někdy se k nim přidala i třetí, jako ptáci hřadovaly kolem stolu. Na něm se řadily cigarety různých značek, neprodyšně uzavřené kabelky skrývající poklady svébytnosti, telefony... Ty, co seděly samy, nepouštěly telefony z rukou, jako by si snad chtěly připomenout, že tahle osamocenost nebude trvat věčně... Hleděly jedna na druhou z břehů samoty. Shrnovaly si vlasy dozadu, odhalovaly tváře a ukazovaly, jak nepodlehly svým ranám. S pohledy zachycenými v číši houstlo víno rudé barvy. Občas si některá povzdechla, občas dvě ženy náhle zmlkly v téže chvíli, třetí obrátila zrak ven do tmy a dlouze vyhlížela, občas se všechny hlasitě smály. Ale své životní příběhy si vyprávěly bezkrevnými slovy a dosti rychle, mnohokrát přežvýkanými slůvky, která se dotkla srdce jako úder křídel... Možná proto, že cítily, že nový svět se může zrodit jen tehdy, kdy se mu dá vykvasit slinami. A potom si nabízely ticho. Slzy, kořeny života, živily stejně jako svá ňadra schovaná pod vrstvami látek. Dnes večer i já, v tuto prázdnou, modrou hodinu přecházím za sklo a zaujímám místo mezi ženami města. Balím své já do příběhu, jako se balí cigareta, mísím svůj život s přežvýkaným tabákem, vínem a modří a černí noci, dým po dýmu vanu do prázdnoty. Zpoza skel naslouchám vlastnímu hlasu a nevím, jestli jednoho dne sebe samu, kterou jsem zanechala zde, pro tento okamžik, dokážu znovu najít a jestli ji budu chtít zpátky.

## Neúplná

### Jestliže

Jestliže jsem byla tělem, jemuž dal vypučit čas, taji obtěžkanou paměť prvního světla, které spojilo vody a tmu, melodií, která dala všemu počátek, dělohou, řadry nateklými mlékem, zemí probouzející se z nejhlubších spánků, proč se potom nedokážu za nic na světě narodit? Jestliže jsem byla tím vším i sama sebou, proč mi vůbec nic ve mně, ani bolest, nepatří? Jestliže mé stvoření trvalo tisíce let – z legend, obrazů, pojmů, řečí –, proč jsem dodnes nenalezla místo, slovo, v němž bych mohla existovat? Jestliže nelze říct nic nového pod sluncem, jestliže každá věta, každý verš, každý příběh byly stokrát vysloveny, kterého výkřiku jsem ozvěnou? Kterého mlčení? Kdybych byla měsícem, jenž nekonečněkrát umírá a ožívá, rodí se a roste z ničeho a vleče za sebou vodstva oceánu, jak bych mohla tak dobře znát dálky a konce? Jestliže mi síly sahaly do pekla... Co mě pak porazilo?

### Zázrak krve

Tak tedy, toto je můj příběh. Mé zrození, má smrt a vše mezi tím. Další příběh mezi tolika příběhy, takový, co naráží na mlčení... Stránka mezi tolika dalšími, stránka, co se rychle přečte a je zapomenuta ve chvíli, kdy se otočí. Možná pouhá čárka mezi dvěma stejně dlouhými větami, mezi včerejškem a dneškem... Ale je to zázrak vody, vytáhnout lovci zastřelené ptáky na hladinu, pustit je mezi odlesky mraků, slíbit dávno složeným křídům nové nebe... A bude to zázrakem krve, poslat má slova do života a slíbit mé roztříštěnosti nové tělo... Právě proto se v noci, celé noci, toulám po hřbitově slov a zoufale křičím na mrtvé: „Probudte se! Probudte se!“ A má paměť, má paměť je hliněnou nádobou čekající pod křížem... Čeká... Čeká.

## Neúplná

Když mi matka poprvé pohlédla do očí, setkaly se s umělým odleskem její tváře na malinké, tmavé kouli obepnuté vybledle modrým kruhem. Cítila se, jako by stála na samém počátku života, jako by teprve teď začínala, nebo nemístná jako tečka umístěná doprostřed věty? Napadlo ji, že by se měla otočit a odejít, nebo spíš že by se měla nechat unášet navzájem se prostupujícími, kulatými, pustými světy, jako se člověk nechá unášet vodou? Pakliže necítila bolest nože, který mne od ní odděloval, musela cítit jeho chlad. Možná to byl ten okamžik, kdy vytušila, že ji zradil osud, že teprve zradou se stal osudem. Anebo to byl ten okamžik, kdy její život, který si od ní vyžádal vše a jen málo jí dal, prostoupil do posledního zrnka smysl, naplnil se příslibem smyslu. (Tahy smrti a života, osudu a člověka následují jeden po druhém jako světlo a stín.) Musela cítit a přivřít oči nad tím, že život nemá návratu, že je takhle krutě zbaven možnosti návratu, život tvořený počátky a konci, znovu začínající a zase uzavíraný. Ten dlouhý, trpký, nedokončený pohled se mnou dlouho zůstal, jako mateřské znaménko. Rozloučení, které se v každém slově obnovovalo, projevovalo se jinou formou, rezonovalo ozvěnou, šířilo se, nikdy neuzavíralo...

### Nekřičet

Oddělilo se jedno ze slov zbrocených krví, s duší na jazyku, a samotné se ke mně vleče. Klesá pod tíhou já, jež se v budoucnu mělo stát mnou, jako by neslo narychlo sbitou rakev. Pokládá

mi na kolena to mlčenlivé dítě. Ledovýma rukama se drží železného zábradlí paměti, vší silou tiskne zuby... Aby nemuselo zakřičet to jediné slovo, které zakřičet chtělo... Slovo, jež si bude temnotou razit vlastní cestu, rozplyne se ozvěnou, zůstane bez odezvy...